बुलडाणा जिल्ह्यातीलज मागासवर्गीय लोकांच्या विकासासाठी विविध योजनांची अंमलबजावणी करुन त्यांना विकासाच्या मुख्य प्रवाहात आणणे व त्यांचे जीवनमानाचा दर्जा उंचावून त्यांची प्रगती करणे हे या विभागाचे उद्दिष्ट आहे. त्यासाठी विभागाव्दारे खालील योजना राबविण्यात येतात.

1) दलीत वस्ती सुधार योजना -

या योजनेअंतर्गत ग्रामीण विभागातील मागासवर्गीयांच्या कल्याणार्थ समाज मंदिरे, मागासवर्गीय वस्तीमधील रस्ते, इत्यादीसह मागासवर्गीयांच्या कल्याणासाठी ही योजना राबविण्यात येत असून सन २०१२-१३ मध्ये अमरावती विभागातून सदर योजनेवर या जिल्हा परिषदेने सर्वाधिक खर्च करुन योजना यशस्वी पणे राबविलेली आहे.

2) मागासवर्गीय गृह निर्माण संस्थांना वित्तीय सहाय्य -

या योजनेअंतर्गत मागासवर्गीयांचे गृह निर्माण यासाठी स्थापन झालेल्या संस्थांना प्रति घरकुलाच्या ३०% अनुदान देण्यात येते या योजनेअंतर्गत देखील मा. संचालक समाज कल्याण म.रा.पुणे यांचेकडे पाठपुरावा करुन आवश्यक ते अनुदान प्राप्त करुन सन २०१२-१३ मध्ये अमरावती विभागातून सदर योजनेवर या जिल्हा परिषदेने सर्वाधिक खर्च करुन योजना यशस्वीपणे राबविलेली †ÖÆê.

3) जिल्हा परिषद २०% सेस फंड योजना -

या विभागामार्फत २०% जि.प. सेस फंड तरतुदीतून ग्रामीण भागातील मागासवर्गीयांचे कल्याणाकरीता १००% अनुदानावर विविध प्रकारच्या योजना प्रामुख्याने शेती उपयोगी साहित्य, सिंचनाच्या सोई सुविधा इत्यादी योजना राबविण्यात येत असून सन २०१२-१३ मध्ये एकूण ४ प्रकारच्या योजना राबविण्यात आल्या असून मागासवर्गीयाच्या सर्वांगीण विकास होण्याच्या दृष्टीने योजना राबवून जास्तीत जास्त लाभार्थ्यांना लाभ देण्यात आला.

4) अनुदानित वसतीगृहे योजना -

या विभागाअंतर्गत जिल्ह्यामध्ये स्वयंसेवी संस्थेमार्फत चालविली जाणारी एकूण ४२ वसतीगृह सुरु असून त्यामधुन मागासवर्गीय विद्यार्थ्यांना निवास, भोजन आदी सोई सुविधा पुरविण्यात येत असून वसतीगृह व विद्यार्थ्यांसाठी शासनाकडून प्राप्त झालेले विविध प्रकारचे साहित्य, पुस्तके, टॉनिक औषधे इत्यादी पुरवुन त्यांचे बौध्दिक, शारीरिक विकासामध्ये एक प्रकारे भर पाडलेली आहे.

5) अपंग कल्याणार्थ योजना व अपंगाच्या शाळा -

या विभागाअंतर्गत जिल्ह्यामध्ये अपंगांच्या विविध प्रवर्गाच्या शाळा चालविल्या जात

असून त्यामधून अपंग विद्यार्थ्यांना त्यांचे बौध्दिक, शारीरिक, शैक्षणिक उन्नती व विकास साधण्यात येतो. सदर शाळेमधून प्रवेशित विद्यार्थ्यांचे निवास, भोजन, वैद्यकीय आदी सोई सुविधा पुरविण्यात येतात. तसेच अपंगाच्या आर्थीक उन्नतीसाठी अपंग बीज भांडवल योजना राबविण्यात येत असून या अंतर्गत अपंगाना लघुउद्योगासाठी कमाल १,५०,०००/- प्रस्तावाचे मर्यादेत २०% व किमान ३०,०००/- पर्यंत अर्थसहाय देण्यात येत असून प्राप्त व पात्र सर्व लाभार्थ्यांना सन २०१२-१३ मध्ये सदर योजनेचा लाभ देण्यात आलेला आहे.

6) शिष्यवृत्ती योजना -

मागासवर्गीयांचे विविध प्रकारच्या शिष्यवृत्ती योजना राबविण्यात येत असून सन २०१२-१३ मध्ये प्राप्त निधी प्राप्त प्रस्तावानुसार १००% खर्च करण्यात आलेला आहे.

7) आंतरजातीय विवाह योजना -

सदर योजनेअंतर्गत आंतरजातीय विवाह करणाऱ्या जोडप्यास शासनाचे सुधारीत आदेशानुसार रु. ५०,०००/- पर्यंत त्यांना अर्थसहाय रोख (धनादेशाव्दारे) देण्यात येत असून शासनाकडून सन २०१२-१३ मध्ये प्राप्त रु. ६.०० लक्ष निधी १००% खर्च करण्यात आला.

दलित वस्ती सुधार योजना

सदर योजनेअंतर्गत ग्रामीण भागातील मागासवर्गीय घटकांचे जीवनमान सुधारण्यासाठी ही योजना राबविण्यात येते. सदर योजना गावातील अनु.जाती व नवबौध्द लोकसंख्येच्या निकषानुसार ५० ते १०० लोकसंख्येला रु. ४.०० लक्ष, १०१ ते १५० लोकसंख्येला रु. ६.०० लक्ष जोडरस्ते इत्यादी कामे.

प्रचलित शासन निर्णयास खालीलप्रमाणे सुधारणा करणे आवश्यक वाटते.

* दलित वस्तीत स्थापन केलेले थोर पुरुषांचे पुतळे सुरक्षित राहण्याच्या दृष्टीने पुतळ्यावर सभा मंडप बांधकाम करणे.

शाहु, फुले, आंबेडकर दलित वस्ती विकास व सुधारणा अभियान योजना

बक्षिस वितरण करतांना मा. आयुक्त अमरावती विभाग, अमरावती तसेच मुख्य कार्यकारी अधिकारी, जि.प. बुलडाणा व इतर

बक्षिस वितरण करतांना मा. जिल्हाधिकारी, बुलडाणा व इतर

शाहु, फुले, आंबेडकर दलित वस्ती विकास व सुधारणा अभियान ग्रामीण भागामध्ये थोर पुरुषांचे विचार आणि त्यांचे कर्तव्य प्रचार व प्रसार करण्यासाठी अभियान राबविण्यात येते. या योजनेअंतर्गत पंचायत समिती स्तरावर प्रथम, व्दितीय व तृतीय क्रमांकांचे बक्षिस ग्रामपंचायतींना देण्यात येते, तसेच जिल्हा स्तरावर प्रथम, व्दितीय आणि तृतीय क्रमांकाचे बक्षिस वितरीत करण्यात येतात.

मागासवर्गीय मुलां-मुलींचे अनुदानित वसतिगृहे

सदर योजनेअंतर्गत मागासवर्गीय घटकांचा सामाजिक, शैक्षणिक व आर्थिक विकास होण्यासाठी अनुदानित वसतिगृहे योजना राबविण्यात येते.

बुलडाणा जिल्ह्यात मुलांचे ३७ व मुलींचे ४ असे एकूण ४४ वसतिगृहे आहेत. वसतिगृहातील प्रवेशितांना दोन वेळेचे भोजन (सकाळी नाश्ता), निवास, विज, पाणी, बिछाना, साहित्य, खेळ साहित्य, ग्रंथालयीन पुस्तके इत्यादी सुविधा विनामुल्य पुरविण्यात येतात.

प्रचलित शासन निर्णयात खालीलप्रमाणे सुधारणा करणे आवश्यक वाटते.

* मागासवर्गीय विद्यार्थ्यांना प्रतिमाह रु. १००/- पर्यंत निर्वाह भत्ता देण्यात यावा.
* शालेय गणवेश दोन संच पुरविण्यात यावेत.
* अभ्यासासाठी स्वतंत्र अभ्यासिका असावी. त्या ठिकाणी सौरदिवा व सौर उर्जेचे वाटर हिटरची व्यवस्था असावी.
* विद्यार्थ्यांना शालेय शिक्षणासोबतच स्पर्धा परिक्षेचेसुध्दा ज्ञान मिळावे यासाठी आठवड्यातुन किमान एक तासिका तज्ज्ञ मार्गदर्शकांच्या नियंत्रणाखाली घेण्यात यावी. त्याच बरोबर सामान्य ज्ञानाची पुस्तके उपलब्ध व्हावीत.
* जे विद्यार्थी कमी गुण मिळवतात त्यांच्यासाठी शैक्षणिक गुणवत्ता वाढीकरीता अतिरिक्त शिकवणी

वर्ग आयोजित करावे.

*	वसतिगृहातील प्रवेशितांना पलंग, संगणक, वाटर कुलर, इव्हेर्टर, दूरदर्शन संच इत्यादी सुविधा पुरविण्यात याव्यात.

मागासवर्गीय विद्यार्थ्यांना शिष्यवृत्ती योजना

सदर योजनेअंतर्गत मागासवर्गीय विद्यार्थ्यांना शिक्षण फी, परिक्षा फी, शिष्यवृत्ती, सावित्रीबाई फुले शिष्यवृत्ती तसेच अस्वच्छ व अपंग शिष्यवृत्ती इत्यादी शिष्यवृत्ती दिल्या जातात. प्रचलित शासन निर्णयात खालीलप्रमाणे सुधारणा करणे आवश्यक वाटते.

*	सदर योजनेअंतर्गत दिल्या जाणाऱ्या सद्यस्थितीतील रक्कमेमध्ये वाढ करणे आवश्यक आहे.

आंतरजातीय विवाह प्रोत्साहन योजना

या योजनेअंतर्गत सामाजिक विषमता नष्ट होऊन समता व बंधुभाव प्रस्थापित होण्यासाठी आंतरजातीय विवाहीत जोडप्यांना प्रोत्साहनपर अर्थसहाय्य रु. ५००००/- दिले जाते. प्रचलित शासन निर्णया खालीलप्रमाणे सुधारणा करणे आवश्यक वाटते.

*	प्रोत्साहनपर अनुदानात रु. १.०० लाखापर्यंत वाढ करण्यात यावी.

¾Ö¤ÖÁÖ´Ö

वृध्दाश्रमातील वृध्दांना कापड वितरीत करतांना

या योजनेअंतर्गत समाजातील निराश्रीत, वृध्द महिला व पुरुष वृध्दांसाठी जिल्ह्यातील तीन वृध्दाश्रम आहेत. स्वयंसेवी संस्थेला प्रति वृध्द पुरुष व महिला करीता प्रत्येकी रु. ६३०/- मासिक अनुदान देण्यात येते. प्रचलित शासन निर्णयात खालीलप्रमाणे सुधारणा करणे आवश्यक वाटते.

*	प्रति वृध्दांसाठी मासिक रु. १०००/- एवढी अनुदानात वाढ करण्यात यावी.

*	वृध्दाश्रमात दुरदर्शन संच, बेड, सौरऊर्जा दिवे, वाटर कुलर, करमणुकीचे साधने उपलब्ध ¾ÆÖ¾ÖßµÖ.

अपंग शाळा

या योजनेअंतर्गत समाजातील अस्थिव्यंग, अंध, कर्णबधीर, मुकबधीर आणि मतिमंदया विद्यार्थ्यांचा शैक्षणिक विकास होऊन त्यांचे पुर्वसन होण्यासाठी अपंग शाळा चालविण्यात येतात. बुलडाणा जिल्ह्यात सद्या एकूण १९ अनुदानित मान्यता प्राप्त अपंग शाळा आहेत. प्रवेशित विद्यार्थ्यांना भोजन, निवास, बिछाना, विज, पाणी, खेळ साहित्य, पुस्तके, गणवेश संच व शैक्षणिक सुविधा विनामुल्य पुरविण्यात येतात.

अपंग शाळेतील विद्यार्थ्यांच्या सांस्कृतिक कार्यक्रम

प्रचलित शासन निर्णयात खालीलप्रमाणे सुधारणा करणे आवश्यक वाटते.

* प्रति विद्यार्थ्यांसाठी रु. १०००/- एवढी अनुदानात वाढ करण्यात यावी.
* प्रति विद्यार्थ्यांसाठी निर्वाह भत्ता रु. १००/- देण्यात यावा.
* विद्यार्थ्यांसाठी पलंग, सौरऊर्जा दिवे, दुरदर्शन संच, वाटर कुलर, संगणक, इव्हेर्टर इत्यादी सुविधा पुरविण्यात याव्यात.

२०% जिल्हा परिषद सेस फंड योजना

या योजनेअंतर्गत समाजातील मागासवर्गीय घटकांचा वैयक्तिक विकासासाठी १००% अनुदानावर इलेक्ट्रीक मोटार, पाईप, ताडपत्री, शेतीचे औवजारे इत्यादी लाभाच्या योजना राबविण्यात येतात.

प्रचलित शासन निर्णयात खालील प्रमाणे सुधारणा करणे आवश्यक वाटते.

* सदर योजनेअंतर्गत लाभार्थी निवडीचे अधिकार समाज कल्याण समितीला आहेत. सदर निवड समिती समक्षच लॉटरी पध्दतीने होण्यासाठी शासन निर्णयात तरतुद होणे आवश्यक आहे.

वृध्द कलाकार व साहित्यीकांना मानधन योजना

या योजनेअंतर्गत लोकजागृती, सामाजिक ऐक्य, राष्ट्रीय एकात्मता इत्यादी क्षेत्रात कार्य केलेल्या ४८५ वृध्द कलाकार व साहित्यीकांना मानधन योजना राबविण्यात येते.

प्रचलित शासन निर्णयात खालीलप्रमाणे सुधारणा करणे आवश्यक वाटते.

* सदर योजनेअंतर्गत दरवर्षी ४० ते ५० लाभार्थ्यांची निवडीचे उद्दीष्ट आहेत. सदर उद्दीष्टामध्ये दरवर्षी किमान २०० लाभार्थी निवडीचे उद्दीष्टामध्ये वाढ होणे गरजेचे आहे.
* सद्यस्थितीतील वर्गीकरणानुसार अ- रु. १५००, ब-रु. १२००/- व क-रु. १०००/- मानधन देण्यात येते. मानधन देण्यात येते. सदर मानधन रक्कमेमध्ये अ- रु. ३०००/-, ब-रु. २४००/- व क-रु. २०००/- वाढ होणे गरजेचे आहे.